

ПЕРЕДПЛАТА на „РУСЛАНА”

виносить: в Австрії:
 на цілий рік 24 К
 на пів року 12 К
 на чверть року 6 К
 на місяць 2 К

За границею:

на цілий рік: зі щоденною ви-
 силкою 7 доларів або 14 рублів;
 з висилкою двічі в тижні 6 до-
 ларів або 12 рублів; з висилкою
 що суботи 5 доларів або 10 руб.
 Поодиноке число по 10 сотині.

Телефон Редакції ч. 1484.

Кonto почт. щадниці ч. 98.704.

РУСЛАН

християнсько-сусільний днівник.

„Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш: а не возьмеш милоти і віри не возьмеш,
 бо русе ми серце і віра руска”. — З Русланових псальмів М. Шашкевича.

Застій.

(Допись з краю).

Серед ріжних господарських клопотів, від яких тепер не вільний ві великий пан, ні съяшник, ні селянин, читаємо при вільній хвилині часописи, цікавимо ся війною та журимо ся разом із Львівянами застою у житті наших партій. Справді не так журимося, бо і на таку журбу треба мати вільну голову, як читаємо самі себе: який хосен і яка школа з того застою, бо наше політичне життя таке, що коли оно й трохи затихне, то і в того може бути деякий хосен, а не лише сама школа.

Що застій є, нічого казати. Нарід зробив своє, вибрав послів, котрі богато понаобіцовали і тепер жде, що вибрані заступники привезуть до дому. Здавало ся вже, що ось прийде нова виборча ординачія до сойму і український університет, тимчасом минає місяць за місяцем і нічого не видно. Не входимо в те, чи посли винні, чи невинні, тільки про себе стверджуємо нерадісний факт, що трудно чогось красного діжати ся, видно: не числяться з нами — і се помічені відирають нам охоту, займати ся політичним життям.

Звісно, так не повинно бути, алеж з чим іти до народу і що єму казати? Чи те, що наші посли безсильні і що вся надія тільки на себе самих? Крайна пора, щоби посли не вертали домів з порожніми руками, повинні вже привезти якийсь „адобуток“ і то не маловартий, бо і найкрасші їх промови лишать ся нічим іншим, тільки пустим звуком. Се відчуває кождий виборець, однаково, чи інтер'єнтний чи неінтер'єнтний.

Коли так думают у всіх партіях, котрі мають своїх послів, нічого дивного, що й

инші вперед не виивають ся, хоч після наших звичаїв тепер якраз найкрасша пора тягти противника перед суд і питати: „А ти що зробив?“ Таке обвинувачування мало би бешко за собою, о скілько навчило би, як не треба робити на будуче, але у нас і без того нарікають премного, а застій як був, так є.

Найбільша біда, здається, ся в тім, що в нас широкий загал зле розуміє політичне життя і толкує собі єго односторонньо. Монляв, вистане побивати противника, а решта сама зложить ся. Тимчасом противника сего чи того у нас побивав ся нераз дісно без пощади, а та „решта“ якось сама не складається. Показується, що з самого взаємного побивання себе хісна мало, а може й вовсім нема; ліпше може не побивати себе посполу, лише винакходити те, що в нас спільне та добре, талучити сили на корисну роботу.

І от з того боку застій у житті партій корисний хоч тим, що лишає час на рефлексії. Сих рефлексій на тему нашого сусільного життя тепер і в тих, що письмом не відзываються, богато. Коли ми, селяхи, не помилемося, здається нам, що різкі ріжниці в наших, національних партіях, які ще так недавно впадали в очі, значно затерлися. Соціальні демократи десь щевели; радикали помічають, що саме нарікане на „попів“ се ще далеко не вся культурна робота; національні демократи значно повернули на право; християнські супільніни через те значно примирялися з нац. демократами. Так нам се здається на провінції.

Тепер тільки настає питання, чи наруше „застій“, на котрий нарікаємо, має на меті привернути попереднє поборювання одної національної партії другою, чи може мало би довести до чогось красного і лішого? Немає сумніву, що сто рази красна була би

консолідація народних сторонництв, після коїшина консолідація з московофілами, якби провідники наших партій скотіли що найменше мовчачи про те, що нас розєднюють. Політичні і міжнародні відносини тепер не такі, що ми могли собі позволити на розбивання своїх сил, тим більше, що о те вже вороги у нас стараються ся. Не можна вгадати і найближчої будучини, а та будучина готова заскочити нас несприготованіх.

Не є се тайною для відомого, що може прийти до війни Австрії з Росією. На винадок сеї війни Поляки, московофіли і правдиві Росіяни мають уже свої комбінації і задумки і — цікаво — що в тих політичних комбінаціях в завжди ми, хоч нас ніхто не пітасає про нашу думку. Eine Rechnung ohne Wirt. Можливе се в лиши тому, що в нас поза домуашими сварками не виробилися відповідні пляни на будуче. Чого деякі польські партії і московофіли ждуть від якоїсь європейської заверухи, се аж надто відоме; а як би ми мали виникати таку заверуху на свою користь, про се в нас мало хто думав.

Ся якася спільна думка і акція може виправді виникнути в даній хвилі сама із обставин, однак треба її до неї дещо приготувати. А першим приготуванням було би зведення національних сил, затирання ріжниць і вирівнювання кантів. Треба ще її здати собі спершу з того, з ким наша доля звязана і чи ми маємо силу без него обійтися, чи наш обов'язок — помагати ему. Все те питання важні для кождої нашої національної партії.

І коли застій у партійнім житті хоч на те придається, щоби люди трохи подумали про ті питання і свою будучину, не треба би на него її нарікати.

Виходить у Львові що дні крім неділь і руских съятів о 5 год. по полуночі. — Редакція, адміністрація і експедиція „Руслан“ при ул. Хмельового ч. 15, II поверх. Експедиція місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертається лише в попередні застороги.

Рекламації лише неопечатані вільні від порта. — Оповістки звичайні приймаються ся по цій 20 с. від стрічки, а в „Надісланім“ 40 сот. Подяки і приватні донесення по 30 сот. від стрічки

Іван граф на Шептицях Шептицький, член палати вельмож, довголітній сімейний посол і б. посол до ради державної, власник дібр в Приліbachах коло Судової Вишні, проживши 75 літ, помер вчера у власнім майорі.

Покійник походив із старинного руського боярського роду, з котрого чотирох предків засідало на рускім владичім престолі; все прихильно відносився до рускої народної справи, предплачував рускі часописи і був меценатом молодих українських істориків. Гро гостинний дім стояв все для всіх отвором. Покійник був щирим католиком і се на кождім кроці виразно вказував.

Бл. п. гр. Іван Шептицький оставил 4 синів: Ексц. Митрополита Андрея, Казимира, котрый перед роком покинув съвітське житє і перенісся до монастирських мурів, Станіслава, майора генерального штабу, і Льва, що осів на рілі.

Ексц. Митрополит перебував саме тепер на конференції єпископів у Відні, коли одержав печальну вістку. Нині, як нас інформують, пойшав вже до Прилібч.

Перенесені тлінні останки покійника до церкви відбудеться завтра, в п'ятницю, а похорони в суботу в ранці.

З нагоди сеї печальної вісті, пересилаємо Вдост. Родині вислови вайцьиршого спочування, а память покійника най буде від роду в рід!

Художник-громадянин.

Останніми часами в гуртках української молодіжі часто можна було почути думку про те, що мистецтво, коли оно хоче лішишися справжнім мистецтвом, повинно стояти над життєм і уникати його впливів, а вільний художник не повинен захоплюватися у своїй творчості громадянськими мотивами. Чиз треба доводити всю безпідставність і безглуздість сеї химерної течії в мистецтві? Та на щастя она не пустила, не могла пустити глибокого коріння в съвідомості тих, що мають таке або інше відношення до мистецтва: не розчіпивши се нове гасло вже відзвіло і ледве жеврів в головах упертих.

Коли звернемо ся до великих съвітових художників, то побачимо, що кождий з них усе, коли буде в тім потреба, або коли якася подія хвилювала громадянство, все відгукується звісною творчостю на заклики життя, обертаючи тим самим свій хист у занарядя боротьби за щастя і право людини; а часом і самі ставали до змагання найреальнішим чином. Чудно чути про конечність відокремлення від життя художників взагалі, а українських тим паче. Ось перед нами домовина одного з великих художників-творців, що обрав собі ту галузь мистецтва, яка би здавало ся, найменше вільна від сути мирської, від того, мовляв, громадского життя. Сфераю небіжчика була сфера чарівних звуків, музика, найокреміші з усіх мистецтв...

Були часи, коли, як казав український поет, було „темно ще на дворі“ українського відродження, коли кожна, съвідома становища

українського народа людина, була величезним придбанем, бо людий-громадя між українством бракувало. В сї доситьні часи зростав і міцнішав великий талант Миколи Лисенка, тоді ще юнака, далекого своїми уподобаннями від кипучої громадської діяльності. Отже треба було тільки молодому художникові дізнатися про життя і становище рідного краю, рідного люду, як він покладав безпоротно всії свої сили, знання й блискучий талант присвятив справі відродження занедбаної країни. З єго здібностями він міг би стати окрасою не тільки українського мистецтва; він міг би за жити й слави, і шаноби, і великого добробуту матеріального, коли би поніс свій віщий дар на службу чужинцям, поваживши ся на те, що єго слухати-мутъ і знати-мутъ не якісь 15—20 міліонів, а 50—60, а то і увесь съвіт. Але всесвітній славу великого музика він привносила у жертву рідній съвіт і став за скромного збирача народних музичних скарбів, любовно оберегає Іх, щоби донести непопсованими і передати нащадкам, розробляє Іх, утворюючи тим міцну підвальну для майбутньої української музики, як цінності, які здивуєть съвіт своєрідною красою чарівних мелодій. Української музики, як плоду культурної творчості, не було.

Явив ся Микола Лисенко — і она народила ся на съвіт, але перед сим ужито силу чорної, тяжкої праці, щоби зібрати до кути уламки, що збереглися після великих історичних життєвих бур, і з них збудувати те, що маємо тепер. То була етнографія, якої так зневажливо цурають ся новітні горе-художники, і якої не дурав ся Микола Лисенко, бо

глибоким розумом злагнув, що не в повітрі і не в чужих крихтах витас велична душа народна а в нім самім, в єго слові, в єго співах.

Чи цурав ся же він ужити свого знання на громадську службу?... Щоби переконати ся в тім, що ні, варто тілько переглянути єго музичні твори, і богато громадських мотивів, утворених сим чистим художником, схвилюють душу і запалять її любовю до рідного краю і съвітим завзятъм. Не цурав ся він і безпосередно стати до громадської діяльності бо знов, що насамперед він в громадянином, тоді вже музикою, знов, що рідній справі потрібен він не тільки як художник, а і як громадянин, глибоко съвідомий і переконаний.

От, чому і відбила ся страшним болем у сердцах українського народу невчаста смерть великого художника-громадянина, от чому съвітлу постать єго оточено побожним пістетом... Україна ніколи не забуде свого великого сина, своєї втіхи і піддержки в тяжкі часи.

(„Рада“).

С. Черкасенко.

Обсипають ся квітки, зривають ся, спадають до долу розкішні листя; вів холодом смерти.

Кажуть, що відживе, відродить ся, завелені знову померла натура. А тепер тяжкий, болючий сум.

Згасло жите М. В. Лисенко.

Яке жите!

С людем, утворені природою від щедрот єї, як ті поодинокі виключно коштовні перлини, що виховують ся у глибинах морських. Они зібрали в собі блискучі барви талану, ро-

вуму, енергії, тонкого художнього смаку, всесої вдачі...

Такою людиною був М. Лисенко.

Геніальний музик, могутній громадський діяч, усі на чолі сирави, щирій товариш-друг, ніжний чоловік і батько, ласкавий, привітний господар.

Може то була тайна минулих часів утворювати таких богато оздоблених, гармонійно складених людей?

Таким був і найближший друг єго М. Старицький. Дай Боже, щоби і наші часи спромогли ся на подібні індівідуальності.

Відозва Виділу філії „Проство“

в Новім Санчи в справі ратування
Українсько рускої Бурси в Новім Санчи від немі-
нучої руїни.

Родимці! З останнього ми тягнули ся, щоби удержати Бурсу, в котрій би наша убога лемківська молодіж могла примістити ся за невеликою доплатою або і даром, і в той спосіб образувати ся і виховувати ся на цірих санів України. Десять літ бороли ся ми з недобором, а тепер не єсмо зовсім в можності власними силами покрити видатків удержання Бурси. Родимці! якщо не прийдете нам зі скорою помочию, то з жалем і болем серця будемо приневолені виповісти нашій дорогій молодіжі приміщені вже в днем 31. грудня 1912, а через се не оден з неї мусить починуту школу! Кому лиш дорога наша молодіж, тата будучість народу, най спішить нам зі скорою матеріальною помочию, бо находимо ся в крайно розпучливім положенні! Спідів'ється помочи тут на Лемківщині та на Мазурщині нам від нікого, лиш від Вас, Родимці! Ми зробили все, що могли — а тепер ще відізвавамо ся до Вас. Не допустіть до сего, щоби ворог тішив ся нашим нещастем — але ратуйте убогих дітей і не дайте їм загинути! Жертви просимо слати на адресу: „Філія Просто“ в Новім Санчи. Всі українські часописи просимо дуже повторити нашу просьбу.

O. Осип Фацієвич.

Ferrer redivivus.

(Дальше).

Хто прочитає ту програму, пізнає відразу, в чим полягає вільна школа і вільна педагогія?

Найкрасше „про новітну методу навчання“ каже сам же Феррер у одному листі до свого приятеля: „Я свої школи називаю новітнimi а не анархістичними тому, щоби люді та правительство не перетрушувати, тай щоби їх не замкнули. Цілюю моєї пропаганди, приносаю отверто, в школах виховати съвідомих анархістів. Моїм же бажанням є спровадити революцію. Молодіж повинна навчати ся, що проти жандармів і туртур є лише один середник: бомба або отруя“.¹⁾

В іншім письмі з дня 13. мая 1905 до пані Леопольдини Доран пише він:

„Нашиим стараням передовсім є, осьвідомити діти про політичну, релігійну і правну ложі і про мілітаризм, і в той спосіб виobraзувати способні голови до соціальної революції.

„Нам не розходить ся нині про те, щоби вивчити добрих робітників та купців, бо ми хочем збурити цілу суспільність аж до єї

основ.. Нині вдоволяємо ся тим, щоби зростити в молодечих умах революційні ідеї. Що буде пізніше, побачимо“.

Що наука в таких школах рівнає ся анархістичному затроєнню, най съвідчать вимітки з підручників уживаних в них²⁾.

„Причиною соціального негодовання є передовсім нерівномірного поділу майна, через що 1000 людей пухне з голоду і з нужди винналиш віра в Бога і Єго посередників (Христа, Церкви і съвіщеників). Съвіщеники є небезпечніші, чим дики звірі, бо они чоловіка від дитинства затрюють морально, щоби опісля протягом цілого їх життя панувати над ними. Пануючі, що одержують військо, то є кати людства, Жовнірів величав ся перед народом із за їх привілею мордувати. Прапор — се кусень барвистого лахміта символ нужди, морду і кервавого тиранства. Оружжя належить обернути против тих, що дали їх мужам з народу в руки. Загальний військовий страйк є одиночкою влучною відповідиною на виповіджене війни. З чистої жадоби морду, убивають європейські держави що місяця стільки людей, скільки є звізд на небі. Всяка несправедливість описається на глупій брутальній фікції, що її зовуть вітчиною. Все, що служить до винищення убогих, всяка права і розпорядки, поліція і жандарми, тюрма і шибениця, все те почиває на ідеї вітчини“.

Недосить того. Щоби тії благородні науки не вилетіли ученикам з голови, унагданено їх в той спосіб, що по класах школ на стінах порозівішувано ріжні печатні вимітки. Між іншим можна таке вчитати:

„Власність походить з рабунку.

„Релігія, то країна брехня. Нема ніякого Бога, ні Христа, ні позагробного життя. Наука є давно доказала.

„Христос, то волоцюга, син покритки³⁾ стельмах. Він був на стільки юродивим, що вдавав себе перед съвітом за Божого сина і т. д.“....

Межи уступами в читанках находяться вимітки із писань Йоана Граве Хто бодай побіжно вглянув в анархістичну літературу, той знає, що Граве був союзником провідника анархістів Крапоткіна; так як Нетчав Бакуніна. Він має цілию життя поширювати ідею анархізму.

Ось і один уступ в єго катехізму:

„Я вже казав і ще раз повторяю, що не вистарчав лише проповідати революцію, щоби она здійснила ся, бо самим проповідуванем єї конечності певно не переведе ся в чин. Она тим скоріше прийде, чим скоріше зуміє ся застіпнити в людських умах ненависть до кривда, любов до свободи і соціальної рівності, та коли розвбудить ся в людях чувство людської гідності, тую конечну річ потребну до виображення самостійної личності. Тому і не треба подавати середників, якими ми хотим збурити цілу суспільність аж до єї

бе порадить, коли прийде пора до роботи“.⁴⁾ В який спосіб підбурює ся молодіжю проти всякого соціального, горожанського і щерковного порядку, вказує уступ з їх читанки про патріотизм і кольонізацію, де на образах зображені, як Папа Пій IX. дас приказ підпалити Рим, або як мілітарна сила береже капітал, або інші жертви мілітаризму та съвіщенства.

В тексті наводиться, що власність повстала підступом, насильством, рабунком і жадобою, а ошукањство носить назву промислу і торговлі.

В такій школі вживали підручника історії Клеменса Пакінє-я. Про задачу історії культури він так висказує ся: „Нашим обважком відкрити злобу всіх визискувачів, воїків, праводавців, съвіщеників і всяки способи, від яких приневолений терпіти робітничий люд“.

Коли такі мудроці застіплюють ся в так званих „вільних школах“ то й не дивно, що потім їх вихованці беруть ся до вбийства людей, нищена хрестів, відмілювання монастирів та церков і виказують таке варварське одичання, що лише сором наносить людству.

Тому й вина із за таких вчинків не спадає на тих, що дали ся підпустити до них, але на тих, що їх до того приспособили, вправили і обучили, то є на вчителях, самих тих „вільних педагогів“ і на цілу виховну систему „вільних“ феррерівських шкіл.

Над сими вільними школами, я нарочно трохи більше задержав ся, щоби виказати, відкіля беруть они свій початок і до чого стремлять, щоби і наша суспільність християнська могла зорентувати ся до чого ведуть і чого собі бажають редактори наших ліберальних журналів а передовсім орган народного учительства „Прапор“.

Розчітуване в „Wolne szkole“ і „Freie Schule“ дало п. Мих. Баравові і другим притоку, чи тії культурні новості у нас не дадуть ся завести а бодай захочити вільних педагогів до завязання подібних феррерівських кружків, як є у Німців та Поляків.

Відсі і „весь рух Рідної Школи не являє ся“ Ім „і не може бути ідеалом“, бо они стремляють „не до удержання хочби і найріднішої школи, але як раз до визволення школи з під опіки держави й держави в державі, себто Церкви. Одним словом, кажуть они „ми стремимо до вільної школи“, яка очевидно заключає в собі прикмету рідної.⁵⁾ Нашою мрією не є хочби і найрідніша школа і школна рада — нашою мрією є вільна школа і вільна педагогія.

Головною ціллю у них є рационалістичне виховання, „для когоного не зроблено дослідів, скільки можна було зробити, а се походить з твої причини, що знане сеї педагогічної методи дуже мало розповсюджено. Аж доперва зловинний виступ іспанського по-

шівства проти Франціска Феррера і его модерної школи звернув увагу цілого культурного съвіту і більш чим до тепер заинтересував суспільність справою виховання“.⁶⁾

(Дальше буде).

¹⁾ За N. Fr. Presse 1910. p.

²⁾ Після німецького „Eine Entlarwung des Freidenkertums“ ст. 19.

³⁾ Villaeskusa. La Revolucion. нім вадане ст. 103

⁴⁾ Прапор ч. 2. ст. 34.

⁵⁾ Прапор ч. 11. ст. 91.

⁶⁾ Там. ч. 12. ст. 203 (красна перспектива рідної школи!).

Просимо домагати ся „Руслан“ по всіх реставраціях, каварнях, торговлях і приєднувати нам нових передплатників в кругах своїх знакомих.

Війна на Балкані.

Австро сербська криза.

Вчораши пополуднєва „N. Fr. Presse“ називає положене кориснішім, бо в деякі прояві, що вказують на влагоджене напруження. Передовсім важкою є заявя урядової Росії, котра мала увійти в Білгороді пораду, що Сербія виявила більше терпимості і помірковані відступила від наміру овлади порту Драч. Однак — пише дальше „N. Fr. Presse“ — ніхто не може дурити ся, немов би пересилене було вже поладнене. Остако ще дуже великі труднощі.

„N. W. Tagblatt“ на основі інформації в дипломатичних кругах каже, що положене є загалом незмінене. Австро-Угорщина подала мінімум своїх домагань, від яких відступити не думає, підчеркуючи при тім, що не думає про яку небудь економічну шкоду Сербії. Предлога віддання одного порту над Егейським морем для Сербії не вийшла зі сторони віденського кабінету. Впрочім порти на Егейському морі будуть находити ся в руках Болгарії, згідно Греків. Ходити буде о се, що би балканський союз розділив між собою еVENTUALNУ добичу. Знаменне є тверджене, наче Австрія сіяла венавість між балканськими державами. Чайже Австрія показала стільки помірковані в часі мира, що признало се в цілій Европі навіть там, де неприхильність до Австрії є загальною звісною.

„Pester Lloyd“ каже, що переговори між великодержавами з певностю довго потрівавуть, однак не можна казати, що не було виглядів на доведене до успішних мирових вислідів.

„N. W. Tagblatt“ доносить з австрійських дипломатичних кругів про появу в Берліні формулі, що має уможливити влагоджене в скорій спосіб міжнародного положення.

тниками, але в тяжких зовнішніх у внутрішніх умовах.

Серед тії щодені напружені роботи, яка внаслідок все більше забирає часу, Лисенка ледве мав перерву на спішний обід і не відпочивши, з слабим сердцем, вертався знову до праці на весь вечір; а скінчивши години музики, майже щодня йшов в громадські зібрания, де єго присутність була такоже необхідною, як душа у житї людини.

Не було мабуть ві одного живого і ко-
рисного громадського діла, де би на чолі він не стояв. Праця та не обмежувала ся одним Кієвом, а йшла широко по всій Україні аж до тих закутків села, з яким він ніколи не губив душевного зв'язку. Наймилішими єго серцю спогадами були ті селянські враження, що залишили ся на завжде з молодих літ.

А поруч з поважною працею скільки хисту і уміння упорядити веселу розвагу відбиту добірним художнім смаком! Скільки веселості, енергії! Яка ласкова прихильність до дітей, до молодіжі!

Чари єго вдачі, милі виховання стародавніх часів, вабили до него люді.

От через що, утративши єго тепер, ті, що знали безпосередно Лисенка, ховають не просто великого громадського чоловіка діяча, а рідну, без краю дорогу серцю людину і люди, які звязані були з ним мов більші в офіційного боку, плачуть з щирими, гіркими слізами, плачуть не на людях, а у себе в хаті на самоті.

Вічний спомин Тобі, прекрасна людська душа, „України найкрасша квітка“.

(„Рада“). B. O' Connor-Bilnyska.

На смерть М. В. Лисенка.

Лежить співець, закривши очі,
І вільний дар його затих,
А десь бренять слова пророчі
В чудових звуках житівих.

Могутній дар його величний
Давно народнім духом став,

Як рідний епос віковічний,
Що він у співах передав.

Його слова і звуки юти
На цілій всесвіт прогремлять

I переливи і розкоти
Серца байдужі оживлять.

Лежить співець в печатю муки
I на чолі i на устах;

Лежать хрестом на грудях руки
I символ хрест в його руках.

Тут не ридають ніжні струни
З чутливим сердцем тон-тон.

Тут не шумлять палкі буруни
З небесним гімном в унісон.

Ся формула обезпечув з однієї сторони інтереси Австрої на Балкані, а з другої сторони може злагодити противенства.

„Wiener Allgemeine Zeitung“, отже орган, яким послугує ся міністерство заграничних справ, містить довшу інформацію, в котрій з огляду на хибні вісти, поширювані в красівій і заграницькій печаті, стверджує, що Австро-Угорщина протестуючи проти забирання адрійського порту Сербією, безуслівно не робить ніяких перепон господарському розвиткові Сербії, противно в готова підпомагати господарські експанзії в Сербії, але в межах згідних в інтересами монархії. Хибний є також погляд, немовби Австро-Угорщина сяяла ненависть між членами балканського Союза. Предлега, щоб Сербії призвати порт на Егейські морі, не вийшла зі сторони Австрої. Щож до Альбанії, то більшість опінії Европи є за призначенім самоуправи Альбанії, вкінці змаганем монархії в мировій і лояльній спосіб дозвести до порозуміння, а се, що монархія предложила Сербії, представляє мінімум домагань монархії, над якими всяка дискусія є виключена.

„N. Fr. Presse“, стверджує деяке пояснення в міжнародному положенню містить будапештенську інформацію, після якої в Сербії вже проявляє ся більше супокійний погляд і бажання мира, на що однак буде потреба ще довшого часу. Ся сама інформація стверджує, що від одна з великорідженів не залишає інтересів Австро-Угорщини на Балкані, що балканський союз змагає рівнож до мирового порозуміння з великорідженів і що альбанське питання находити ся на дорозі до повного вияснення.

Лише „Die Zeit“ не видить що признаки мирової розвязки задирки, стверджуючи, що вправді урядова Росія, отже Сазонов і Коковцев ударили в миролюбів звуки, за те російський посол в Білгороді, Гартвіг, і російський амбасадор в Парижі, Іавольський, інтригують проти урядової політики Росії і в сім лежить дуже небезпечний момент, бо сім інтриг находити пригожу почву в широких верствах російського народу.

„Echo de Paris“ доносить, що Росія порадила Сербії, щоби була терпелива і поміркова, а кромі того, щоби не посувала ся до Драча.

Коковцев в розмові з петербурзьким дописцем „Figar-a“ сказав, що держави потрійного порозуміння і тридержавного союза порішили удержати мир, тому треба довіряти і чекати супокійно на конець пересилена. Коковцев прилучує ся до виводів Грея, що ніяка точка теперішньої проблеми не може бути окремо полагоджена, але рівночасно ціла проблема.

„N. Fr. Presse“ містить інформації, одержані від дописця в Будапешта. Сей дописець розмовляє з генеральним болгарським консулом Константиновичем, який з порученням Данева поробив спідочу вияснення: Післанництво Данева не мало відчільного спільного з мировими переговорами між Болгарією і Туреччиною. Болгари не наміряють вмашерувати до Царгорода, однак будуть старати ся дійти

до Царгорода, коли натраплять на дальший опір Туреччини. З австро-угорською монархією бажає Болгарія жити в як найліпших зносинах. Бесіда Данева з гр. Берхтольдом відноситься до цілого комплексу квестій, які сутичать останніх подій на Балкані стали актуальними, а довели вправді не до ніякого договору, але до ствердження обостороних поглядів. В сім лежить запорука дальнішого мірового розвитку подій.

З Білгороду доносять, що Сербія є готова призвати самоуправу Альбанії і нахиляється до мирної полагоди непорозуміння з Австро-Угорщиною. Болгарська амбасада в Парижі впевняє, що мирову полагоду австро-сербського спору треба завдачти Болгарії.

Атенська агенція одержала з приватного жерела таку інформацію: Альбанські бейзіхавши ся, проголосили самоуправу Альбанії.

Військовий розпорядок в Австрої.

Кореспонденційне бюро оголошує такий урядовий комунікат: З причини більшого числа новобранців, котрі по настанню правосильності нового військового закона мають ставитись до служби, умовини виобразування жовнірів стали ся о много труднішими. Військова управа була призвана новобранців для батальонів, розміщених в Боснії, Герцоговині і Далматії, піддати найперше через 4 тижні виобразуванню військовому в іх кадрах, а аж потім вислати їх до військових відділів. Тепер власне сі 4 тижні покінчили ся, і нині 14. с. м. розпочинає ся їх первіз в цілого простору на шої монархії. При сій нагоді не буде зайвою річию пояснити публіці супроти сего неизвичайного перевозу війська, що не єде ту о відмінні військові заряджені, лише, що військові підіди, які в богатьох місцях бачила, везуть лише гурти новобранців як щорічне доповнення війська для 15. і 16. корпуса на півдні.

Рух війська в Росії.

З міротатніх кругів доносять, що з південної і каліської губернії, т. є з лівого берега Висли буде військо виціофане, а остане оно на правім березі Висли і біля Оссівця. Отже на правім березі Висли будуть згromаджені всі війська з Королівства і Росії. (Сю десену не можна підозрівати о ясність — прим. Ред.).

З поля бою.

Дописець „Reichspost“ звіщає з головної болгарської кватори, що акція коло Катальджі не розпочала ся із зіза зливи. Трудно було довести артилерію і амуніцію. „Die Zeit“ твердить, що Сербія вже заняла порт Драч. Дальше доносять сей днівни відповіді з Софії, що битви біля Катальджі вже зачалися, найбільше висунена на північ оборона на лінії коло Деркос в пала вже в руки Болгар. Також на іншій дії потверджує ся вість, що дні 6. с. м. болгарське військо рушило до Катальджі, заняло єдині оборонні становища і розпочало битву. Турки, здає ся, покинули дотеперішну апатію і боронять ся завзято.

Дописець „Daily Chronicle“, який повернувся з Сербії, стверджує, що Сербія уладила страшну різню (!) серед Арапів. З тим зовсім не криють ся, бо примінюють методу нового винищення Арнавутів і кажуть, що се найпрактичніша метода. Дописець запрошено (!!) навіть на таку різню.

Воєнний звітник одного з будапештенських дневників, який повернувся з Старої Задорі, каже, що після овлади Киркілісії болгарський генерал Тозев так легкодушно здогадався Турків, що два болгарські полки, що розкинулися в значній частині з інтелігентії, ворвались прямо на страшний огонь турецької артилерії. Сі полки майже до ноги витято. Король Фердинанд обурений тим, здер власними руками з однострою генеральські еполети, після чого Тозев сповнив самоубийство.

З того всеого видно, що на поля бою настуپив застій, можливе через слоту, а може й з іншої причини.

Мирові переговори.

До Б. Райтера доносять з Царгорода: Ходить чутка, що Порта звернула ся прямо до Болгарії в справі завищена оружя. „Voss. Zeitung“ твердить, що акцію посередництва між Туреччиною і балканським союзом передводять великорідженіза за поволі. Туреччина сама звернула ся безпосередно до Болгарії о підняттях мирових переговорів, зглядно о завищенні оружя. Зачувати, що Болгарія поставила два умови: 1) Капітуляція Адрі-

янополя; 2) позволення на війська до Царгорода. Самі нічого не роблять, навіть про церкви не беруть (гл. церква в Радехові, яка зовсім вадить ся), в другої виступають завзято проти всіх змагань Українців, та волять радше Поляків підпирати. Лишень великий чуйності і праці з нашого боку треба буде завдячити, коли заходи московіфілів не принесуть для нас більшої школи. — н.—к.

— **З Нового Санча** пишуть нам: (Помінальне богослужіння за душу бл. п. о. Маркіяна Шашкевича). Дня 1. листопада с. р. спомянула в цирі молитви Невосандецка Україна свого генія о. Маркіяна. Любі церковці наповнилися під час богослужіння заточенцями. Посеред церкви виднів портрет Маркіяна украсений зеленою і синьо-жовтими лентами. На тетраподі поставлено св. Евангеліє яко підставу і опоку думки Маркіяна в єго церковній і народній праці. Побіч него стояла чаша — се знак, що покійник був священиком. Почалося богослужіння. Шістьох священиків взяло в нім участя а імено: Вір. оо. Солинський, Дороцький, Малинський, Грицьчук, Рудкевич і Гадзевич. Під час богослужіння співав місцевий хор під проводом п. Шепаровича. Патріотичну проповідь виголосив о. Дороцький. Його слово зворушило до глубини серця всіх — хиба лиши той не зворушив ся, „хто у грудях не серденько, лиши камінь має“. — Доперва тепер можна бачити силу і значіння руської церковці в Н. Санчи, яка згорнула змарнілі цілі руського народу на заточенню і вляяла в них нового духа і силу. — О, велике Спасибі тим людям, що дозвели будову церкви до кінця. Тепер Новий Санч має вже все, що найважливіше, бо в де і душу скріпiti і набрати сили і любові до свого рідного. Щастя Боже новосандецькій громаді в єї праці на народній ниві в дусі християнськім, бо се певна запорука нашої красної долі і на заточенню. — Гість.

— **Соня III.** заложений на городецькім передмісті Львова відбулося дні 9. с. м. I. загальні збори при великій участі руских мешканців того передмістя. В члени висловлено ся 85 осіб і все нові прибувають. Головою това вибрано урядника велінниці п. Леонт. Добрянського.

— **Релігійні відносини в Росії.** Оден з наших приклонників прислав нам до поміщення отсі замітки про релігійні відносини в Росії висловлені в листах визначайших тамошніх осіб, з якими він переписувався.

„Релігійні відносини в Росії“ — звучить лист — в тепер дуже погані. Православне духовенство заголює адміністраційними властями, знаходить ся в дуже незавиднім положенні. Части переношення старих батюшок в віддалені губернії за яку небудь шпигунами подану „неблагонадійність“ деморалізує їх до краю. До того приходить от як течії як вплив роботи російської системи правління: Над Дніпром від полтавської губернії і недалеко Канева розвивається сильно штунда. Християни не ходять до церкви; ікони, які були в хаті: Казанської Богоматері, Смоленської, Козельської, Почаївської і ін. попали; знаку хреста рукою не роблять, бо кажуть, що се гріх; в неділю сидять в хатах і читають лютеранську біблію. Ніяких постів не заховують, празніків не обходять, горівки не поуть і тютюну не курять. Пропагаторів штунди нема, она сама з села до села переходить і бістро розширяється а ради ніякої на ню ні власті ні духовенство не мають.

„Між іншими верствами суспільності шириться толстоїм і то між Великоросами, Українцями, Поляками, Литовцями, Жмудинами і балтийськими Німцями. 80% університетської молодежі то тодістюї. За яких 20 літ ціла Україна, Поділля і Волинь стане толстоївскою!“

„Читав я — пише інший Українець — в пересланого Вами числа „Руслана“ статю: „Do czystelników ziemie ukraińskie“ (рецензію праці п. Ліпінського). Дуже цікава стаття, але так як у нас на Україні, Поділля і Волині Поляки в більшості „толстоїст“ а релігія і народність у них віякої ролі не грають, то і ся стаття вражена на них ніякого не зробить. Скільки я знаю поміщиків, докторів, інженерів і ксьонінів-Поляків в київські і подільські губернії, то називають себе: „Tolstojowce“. Є такі, що уже 20 літ в костелі не були і ніколи не сховідають ся. Для них віра і народність не мають ніякого значення. Они говорять: „Ja nie Polak, ja człowiek! Wyznania i narodowość to błądność“. Для того додас мій приятель в своєму листі: „У нас на Україні квестії народності так як она у Вас в Галичині розвинула ся, не буде“.

Не плачте тижнико на славній могилі, — Співець валишив нам великий залог.
Для щастя, для долі залог величезний — Розбурлані струни юнацьких се десь;
Тут сонце зупинять свій усьміх небесний,
Де ліг, упокоїться натхненний співець.
Осінніх квіткам таємну оселю,
Сльозами тужливо її не мочіть;
Хто струни сердечні привіз у пустелю —
Повинен на лаврах побідо спочити.

Гр. Чупришка.

**

Спинись, юра: Співець в труні,
Співець великий Україні..
Замокли струни голосні!
В обіймах смертних домовині.

Прийшла в косою смерть-мара
Прийшла, навік закрила очі..
І він не встане, не загра
Своїх думок-пісень пророчих...

Спинись, юра: неси привіт
Тому, хто грав на лірі,
Хто рідний край любив без міри
І нам лишив свій заповіт.

П. Гай.

Що інший мій знакомий пише: „У нас в Катеринославчині а так само на Поділі, де провів я місяць серпень, помітиш я у духовенства сильне недоволене з церковно-одержавного начальства. Многі жалують ся, що власти самі підкопують церкву. Виходу тепер нема. Щоби лише хто небудь подав почин а всі перейдемо в унію, в католицизм. Дивуюся, що у Вас в Галичині знаходяться такі „тумани“, що агітують за Росією і російським православ'ям. Коби они хоч на кілька місяців прибули до нас та пожили на приходстві серед наших адміністраційних гараздів, а ручу, втікали би до самого Риму“.

От які відносини в Росії, які мають нам ширі неупереджені люди з різних станів, котрих знаю від давшого часу а знаю, що пишуть по правді! — Йосиф.

— Заворушена на віденському університеті. З Відня доносять, що одній прийшло в тамошній університетській авлі до бійки межі ліберальними німецькими студентами а католицькими. Перед університетським будівництвом явилася небавком поліція і силою вигнала студентів з авлі.

Справу тих подій порушувано також на вчерашнім засіданні палати послів. Іменно посол Фукс в запиті до предсідника, обговорюючи вчерашню подію на віденському університеті, стверджив, що поліція поводила ся з студентами нерівномірно тому, що ділала на некористь католицьких студентів.

— Відомі ворохобі в російській армії. З Варшави доносять, що там привезено кілька-десятох вояків з Берестя, де вибухла в полку піхоти ворохобня, яку придусили козаки. — Восний суд в Севастополі засудив 17 моряків на смерть, а 166 на тяжкі роботи від 4—8 років за участь в маринарських розроках; 19 обжалованих увільнено.

— Дрібні вісти. У Львові помер б. предсідник міста Станіслав Цюхінський, в 69. р. життя. — В Раперсвілю в Швейцарії помер визначний польський громадянин Карло Леваковський.

Оповістки.

— На „Рідину Школу“. Впр. о. крилощ. Александер Зубрицький з Перемишля зложив 50 К на „Рідину Школу“ на нагоди вінчання своєї дочки Марії з п. Ал. Рейнаровичем.

— Вінчане п. Генриха Марчака, інженера з Ясла, з п-ю Ольгою Венгринович, відбулося дnia 10. с. м. в Наконечнім коло Яворова. — Вінчане п. Мирона Колтуніка, укінч. богословія, з п-ю Іринкою Метеллівною, відбулося нині в Люблинці новим, коло Цишаюна.

— Іменовання і перенесення. Міністер внутрішніх справ іменував секретаря правителіства краєвого Антона Йосефовича старостою на Буковині. — Намісник перенес радника будівництва Евст. Панченка з Перемишля до Львова, ради будівн. Як. Малиновського зі Львова до Перемишля, ст. інженера Вол. Гайпмана зі Станіславова до Львова, інженера Ст. Дуніковського з Болехова до Станіславова і адютанта будівництва Йос. Маха з Ясла до Ярослава; інженерів: Вікт. Пірга з Перемишля до Львова, а Брон. Янушевського із Щуціна до Станіславова.

— На цілі У. П. Т. Замість телеграмми на вінчане Вл. Гр. Сайка, урядника Краєвого Союза Кредитового, зложили в канцелярії Укр. Педагог. Тов-а Вл. Йосиф Ласовський 2 К, Микола Левицький 1 К, Стефанія Кульчицька 2 К, Ольга Рудавська 1 К і Юстин Левицький 1 К.

Замітки язикові.

Написав
Іван Верхратський.

(Дальше).

В російськім слова: двадцать, тридцать, тридцять, тридцять, п'ятнадцать пише ся фонетично з увагою на звук м в у чіні московської. Українці вживають подібно: двадцять, тридцять, тридцять, двадцять, чотирнадцять, п'ятнадцять. У Котляревського находимо також: тридцять; раз однакож стрічак: Як тридесять промчать ся годи (Писання 1862, стор. 173.). В укр. людових казках часто подибують тридесять царство. Ми в Галичині зводили ся писати: двадцять, тридцять... беручи

яко основу наш місцевий людовий говор. Я-б предкладав в тих словах правопис етимологічну: двадцять, тридесять, тридесять, тридесять, п'ятнадцать. Той етимологічний спосіб писання в тих словах нехай не видасться дивним в нашій переважно фонетичній правописи. І так пишемо: людский, хватский, хоті часто говорити люд: людський, хватський. Фонетика в нашій правописі головно уважається, хоті декуди може мати і має висми. І инде також подібно буває. І так пр. російська правопис головно есть етимологічна, та не в одній має фонетичні приміти.

Звичайно пишемо: п'ятьдесят, шістьдесят, сімдесят, вісімдесят, дев'ятдесят (девяносто Кол. Стр. гл. Знадоби до словаря южноруського. Нап. Ів. Верхратський. У Львові 1877. стор. 14.) описуючи на людових галицьких формах декуда у нас уживаних. Українці пишуть правильно: п'ятьдесят, шістьдесят, сімдесят, вісімдесят, (девяносто), в російськ. п'ятьдесятъ, шестьдесятъ, семьдесятъ, восемьдесятъ, в старосл. п'ятьдесятъ, шістьдесятъ, сімьдесятъ, осьмьдесятъ, дев'ятдесятъ. Старослов. десять есть то рідник (genitivus) мног. чис. від десять, так само руск. десятъ — рідник мног. числ. від десять. Я-б радив всюди уживати правильних українських форм: п'ятьдесятъ, шістьдесятъ, сімьдесятъ, вісімдесятъ, дев'ятдесятъ, а також (если вже вживати тої форми) п'ятьдесятъ (=девяносто).

На тім кінчимо, поки що, наші уваги. Чи буде який наслідок? У старших народовів ледви. Они загалом на язык меншу звертають увагу. Нераз грубо помилувшись вимають ся справити, хоті та помилка лише шкоду приносить рідному языку. Для личних причин лишають рідний язык на поталу, коби лише, як ім здається, не ушкодилась їх велика „слава“.

Не есть то сором, что часопись уважаюча себе за представительку народовів вже кілька літ заєдно пише „вшехольський“. Ся форма абсолютно в рускім не може бути, так само як у Поляків wsepolski.

Наші зовсім правильні форми: его, ему, сего, сему, всего, всему змінюють з українська на: „його, йому, сього, сьому, всього, всьому“. Дехто каже, що его, ему есть „польонізмом“ (!). Зовсім безпідставне балакане, в старослов'янськім есть: его, смоу. У нас скрізь в горах Галичини і Буковини говорять: сегоднє, сегодні = укр. сьогодні, сьогодня. Лиш декуди в галицьких піснях стрічак: його.

(Дальше буде).

Телеграми

з дні 14. листопада.

Будапешт. (ТКБ). Прибув ту мін. граф Берхтолд.

Лондон. Бюро Райтера доносить з Царівського: Потверджується вість, що Порта рішила безпосередньо переговорювати з Болгарами в справі завішення оружия. Назімови паші поручено порозумітися з болгарськими генералами. Вислано вже роземника до болгарської воєнної кватири.

Царгород. В турецькій армії коло Катальджи шириться холера. Вчора було поверх 500 випадків холери, в того много смертельних.

Індіянополіс. (Зедин. Держави) (ТКБ). Вчора зударилися ся ту два поїзди. 14 осіб убитих, 25 покалічених.

Білогород. (ТКБ). Австрійське товариство пароплавбі на Дунаю зложило за посередництвом свого білгородського інспектора 2 тисячі діварів на сербський Червоний Хрест. Крім сего віддало Тов-а до розпорядимости Черв. Хреста безінтересово 1 свій корабель до перевозу ранених Сербів.

Петербург (Пет. Аг.). Міністер війни залишив 30 міл. на дальшу будову касарень.

Будапешт (ТКБ). Много австрійських і угорських делегатів звидло на запрошене мівістрою війни стрільницю в Гаймаскер, де продукувало перед ними стрілянину в дотеперішніх і нових армат.

Виділ тов. „Руска захоронка“ у Львові по-додав відома усіх своїх членів і прихильників, що публичні засідання тов-а будуть відбуватися почавши від 5. листопада 1912 що другого віторника в комнатах „Рускої Беседи“ все о год. 5. по пол. На сі засідання запрошуюмо дуже усіх, що інтересуються справою виховання рускої дітвори і олії над нею. — **Виділ.**

одобреній Радою шкільною кравзою і видавний накладом „Видавництва Чина св. Василія В.“ в Жовкві підручник А-ра Богдана Барвінського п. з. „Оповідання з рідної історії“.

Підручник обнимав 190 сторін тексту XXXVI сторін ілюстрацій (числом 53) на кре-домі папері і 2 макети. В гарній полотняній оправі коштує всього 2 К 20 с.

Сей підручник вперше підручником рідної історії для руских середніх шкіл і дає шкільні молодежі вперше появу обраїв нашої буальшини. Писаний так, що вадається не лише для учнівків I. класів середніх шкіл, але при-недостача іншого підручника й для учніків висішіх класів, для руских віділівих шкіл, для семінарій і ліцеїв та до кваліфікаційних іспитів на народніх і віділівих учителів.

Надається він до науки в дівочих та хлопчикових бурсах і інститутах, а із звітностістю також для наших читальни, для селян і мішан. З хіном може повчитися з негої нашої історії й кождий освічений Русин, що не має часу розчитувати ся в обемистих книжках.

У Львові набувати можна в Книгарні „Наук. Товариства ім. Шевченка“, Рівок 10

Ол. Барвінський: Значіння українсько руского народу для Австро-Угорщини (перекл. розвідки в Oesterreichische Rundschau з 1. мая 1912) ціна 20 сотків. Дістати можна в Книгарні Н. Товариства ім. Шевченка у Львові.

Накладом Piussvereinу появилися гарно виковані ілюстровані переписні листки з малюнками артиста-маліяра Асмана, які представляють найбільше займаючі сцени в другої турецької облоги Відня. Сі листки висилася

Kanzlei des Piussvereines,
Wien, I. Bäckerstrasse 9.

по 1К 60 с за серію (20 листків) разом з поштовою оплатою. Поодинокий листок коштує 10 сот. Замовлення належить висилати на вище згадану адресу.

Рух зелізничних поїздів

обов'язуючий з днем 1. мая 1912 р. після часу середньо-європейського.

Замітка. Поїзди поспішні означені грубим друком. Години нічні від 600 вечером до 559 рано означені підчеркнені чисел мінутових.

Візіт зі Львова

з головного двірця:

До Кракова: 12:35, 3:40, 8:22, 8:35, 2:05\$, 2:45, 3:45*, 5:46†, 6:05, 7:00, 7:30, 11:10.

* до Риєва, §) від 15/5 до 30/9 включно що дня, †) до Мілані.

До Підволовицьк: 8:10, 10:35, 8:216, 2:27, 2:50†, 8:40, 11:13.

†) до Красного. §) від 15/5 до 30/9 включно що дня.

До Черновець: 2:50, 6:10, 9:15, 9:37, 2:25, 3:05*, 6:28†, 7:58*, 11:00.

* до Станіславова, †) до Коломиї, *) до Ходорова кожного попереднього дня перед неділею і свята.

До Стрия: 6:00, 7:30, 10:02 §), 1:45, 6:50, 11:25. §) Від 16/6 до 8/9 включно лише в неділю і рим.-кат свята.

До Самбора: 6:58, 9:05, 3:50, 10:56.

До Сокала: 7:35, 2:31, 8:00, 11:35*.

* до Рави рускою (лише в неділю).

До Яворова: 8:40, 5:45.

До Підгаєць: 5:55, 4:53.

До Стоянова: 7:55, 6:00.

з двірця „Львів-Підвамче“:

До Підволовицьк: 6:25, 10:55, 2:29*, 2:42, 3:07†, 9:01, 11:30.

†) до Красного. *) від 15/5 до 30/9 включно що дня.

До Підгаєць: 6:09, 1:21*, 5:15, 10:40§).

*) лише до Винник. §) до Винник лише в суботу і неділю.

До Стоянова: 8:12, 6:17.

з двірця „Львів-Личаків“:

До Підгаєць: 6:28, 1:40*, 5:36, 10:59§).

*) лише до Винник. §) до Винник лише в суботу і неділю.

Поїзд поспішний зі Львова до Підволовицьк відходить о год